

Diakonat stały w Kościele w Polsce

tom 2

Powołanie – posługa – duchowość

DIAKONAT STAŁY W KOŚCIELE W POLSCE

- tom 1   Historia – teologia – wyzwania
- tom 2   Powołanie – posługa – duchowość

Diakonat stały w Kościele w Polsce

tom 2

Powołanie – posługa – duchowość

pod redakcją
dk. Waldemara Rozyńskiego

Pelplin 2020

Spis treści

Wstęp 9

POWOŁANIE I POSŁUGA

Bp Wiesław Śmigiel

Udział diakonów stałych w posługach nauczania, uświęcania oraz miłosierdzia ... 15

Marek Marczewski

Diakoni i diakonise w Liście do Filipian
oraz w Pierwszym Liście do Tymoteusza..... 25

Ks. Rajmund Ponczek

O powołaniu diakona stałego 41

Dk. Waldemar Rozynkowski

Żona w powołaniu i posłudze diakona stałego 49

Jarosław Duszak

Także powołana. O księżce Dottie Mraz..... 65

Dk. Tomasz Chmielewski

Żona diakona – poświęcona Panu i współpowołana do służby 73

Adam Runiewicz

Obecność diakona stałego w posłudze hospicyjnej..... 77

Dariusz Chmielewski

„Kwiatek do kożucha”, czyli rzecz o diakonacie stałym... 95

Marek Marczewski Refleksja Księdza Profesora Czesława Bartnika (1929–2020) nad diakonatem ...	121
Dk. Bogdan Sadowski Abyśmy coraz głębiej przeżywali Wielką Tajemnicę Wiary.....	135
Marek Marczewski Uwagi sporządzone na marginesie poprawionego wydania <i>Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych</i>	141
Paweł Boike, dk. Waldemar Rozynkowski Diakon stały – duchowny czy świecki?	143

DUCHOWOŚĆ

Bp Rudolf Pierskała Przewodnicy adwentowi.....	151
Bp Rudolf Pierskała Otwarcia na Boże niespodzianki	155
Bp Rudolf Pierskała Jestem, pamiętam, czuвам	159
Bp Rudolf Pierskała Diakon zwiastuje pokój	163
Dk. Waldemar Rozynkowski <i>Każdy diakon będzie patrzył na Maryję</i> – o duchowości maryjnej diakona stałego.....	167
Dk. Marek Czogalik Święty Józef – arcypatron diakonów?.....	179
Kornelia Czogalik Rozglądając się za orędownikami	195

Dk. Jan Ogrodzki	
Diakon jako człowiek modlitwy	199

ŚWIADECTWA

Ks. Bogdan Kicingier	
Od służby ministranta do posługi diakonatu stałego.....	209

Dorota Boruta	
Żona diakona stałego – moje błogosławieństwo	215

Stefania Cieślik	
Bycie żoną diakona stałego to ogromna odpowiedzialność	219

Dk. Bogdan Boruta	
Powołany przez Jezusa	221

Dk. Tadeusz Cieślik	
Być Chrystusowym diakonem	227

Dk. Piotr Maciejewski	
Dar i wyzwanie – diakon z wizytą duszpasterską	233

Dk. Bogdan Sadowski	
Zapukałem do ponad sześciu tysięcy mieszkań – o kolędzie diakona stałego	239

Wstęp

Od 12 lat w Kościele w Polsce są obecni i posługują diakoni stali. Jest ich niewielu, w bieżącej chwili 33, jednak ich liczba systematycznie wzrasta. Jeden z nich przeżywa swoje powołanie w stanie bezżennym, a pozostali w małżeństwie. Oznacza to, że diakoni stali posługujący w naszym kraju to duchowni, którzy są zarazem mężami oraz ojcami. Jak pisałem już w innych tekstach, uważam, że pojawienie się powołania diakona stałego jest jednym z ważniejszych wydarzeń w Kościele w Polsce ostatnich lat.

Minione lata obecności diakonów stałych w naszym kraju to niezwykle intensywny czas zbierania pierwszych doświadczeń. Jest to ważne spostrzeżenie, gdyż do tej pory odwoływaliśmy się przede wszystkim do doświadczeń posługi diakonów stałych w innych krajach. Mówiliśmy więc o diakonach posługujących gdzieś tam daleko, najczęściej w zupełnie innych realiach. Odwołując się natomiast do naszego kraju, skupialiśmy się głównie na ogólnych wątkach teologicznych oraz na genezie tego powołania, także w kontekście drogi powołania konkretnego diakona. Z roku na rok zbieramy jednak nasze doświadczenia, które stają się niezwykle cenne w tworzeniu historii diakonatu w Polsce.

Niniejsza praca jest kontynuacją wydawnictwa zbiorowego opublikowanego w Wydawnictwie Bernardinum w 2019 roku¹. Okazało się, że temat diakonatu stałego budzi coraz większe zainteresowanie różnych środowisk w naszym kraju. Jest to widoczne chociażby z perspektywy pojawiających się nowych publikacji, jak i swoistego zapotrzebowania

---

¹ *Diakonat stały w Kościele w Polsce*, [t. 1] *Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, ss. 304.

na kolejne teksty poświęcone temu powołaniu. W związku z tym, nawiązując do głównego tytułu przywołanej wyżej publikacji, chcemy dalej podejmować problematykę diakonatu, tworząc jednocześnie wielotomową monografię zbiorową zatytułowaną *Diakonat stały w Kościele w Polsce*. Od bieżącego tomu została przyjęta numeracja poszczególnych tomów. Wydanie z 2019 roku będzie w założeniu pierwszym tomem z cyklu monografii poświęconych diakonatowi stałemu.

W tomie drugim prezentowanej publikacji znajdziemy teksty skupione wokół trzech zagadnień: powołanie, posługa oraz duchowość diakona stałego. Kontynuujemy więc omawianie bardzo ważnych tematów związanych z obecnością tego nowego powołania w Kościele w Polsce.

W kilkudziesięciu artykułach znajdziemy szereg szczegółowych wątków. Zwrócę uwagę na trzy wybrane. Pierwszym z nich – poruszonym w kilku tekstach – jest miejsce żony w powołaniu i posłudze męża, a zarazem diakona stałego. Nie mam wątpliwości, że to niezwykle ważny temat w kontekście całej sylwetki diakona stałego. To przecież obecność żony, a szerzej rodziny, wnosi wiele nowych treści do powołania diakona, a zarazem nowe realia do Kościoła w naszym kraju. Jednocześnie to nowe powołanie męża i ojca, a zarazem duchownego, oddziałuje także na powołanie żony oraz dzieci.

Nowym zagadnieniem podejmowanym w niniejszym tomie w kontekście diakonatu stałego jest temat duchowości tego powołania. Dotykając kwestii duchowości diakona stałego, myślimy zarówno ogólnie o sensie i celu jego życia, jak i o wartości oraz jakości przeżywanej przez niego codzienności. Duchowość bowiem wypełnia, inspiruje, daje poczucie sensu, jest częścią dojrzałej postawy, pociąga, zaprasza do czegoś więcej, a także jest przemawiającym świadectwem. I to wszystko możemy odnieść do powołania diakona stałego. Dodajmy na koniec, że zagadnienie duchowości diakona stałego oczekuje, a nawet dopomina się swojego szczegółowego zainteresowania.

Trzecia grupa tekstów, do których chcę się odwołać, to świadectwa. To również niezwykle ważne echo obecności we wspólnocie wiary w Polsce powołania diakona stałego. Książka zawiera kilka świadectw samych diakonów oraz ich żon. Jest to istotna część publikacji, gdyż za sprawą takich właśnie tekstów mamy możliwość zapoznać się z kulisami powołania, czy też ujrzeć szarą codzienność posługi diakona stałego w Kościele w naszym

---

---

kraju. Pośród świadectw spotykamy także niezwykle ważny głos kapłana, proboszcza, który w małej wiejskiej parafii pomógł rozeznąć to powołanie swojemu parafianinowi, a następnie stworzył w tej wspólnotce przestrzeń do obecności diakona stałego.

W kolejnych latach planujemy kontynuować temat diakonatu stałego w ramach podjętej wielotomowej monografii *Diakonat stały w Kościele w Polsce* i wydawać następne tomy tego wydawnictwa zbiorowego. Zapraszam do współpracy przy tym dziele zarówno diakonów stałych, jak i wszystkich tych, którym bliskie jest to powołanie.

Dk. prof. Waldemar Rozynkowski

Dariusz Chmielewski*
Poznań

„Kwiatek do kozucha”, czyli rzecz o diakonacie stałym...

W mass mediach można znaleźć szereg wypowiedzi, które dobrze wpisują się w to, co można nazwać hejtem, są tam też wypowiedzi bardzo emocjonalne, osobiste i pełne niepokoju. Części z nich nie można odmówić troski o dobro Kościoła. W wielu z nich – bez względu na to, czy odwołują się do zagrożeń dla doktryny, czy dyscypliny Kościoła, czy wieszczą błędy dni ostatecznych lub błędy modernizmu, zerwanie lub przynajmniej brak więzi z Tradycją Kościoła – powtarza się wołanie: po co w ogóle ten diakonat stały! Jest on niepotrzebny, zbędny, czy wręcz szkodliwy! Słowem, diakonat stały to „kwiatek do kozucha”. A jak mówi internetowy *Słownik języka polskiego* „kwiatek do kozucha” to „coś niepasującego do czegoś, niepotrzebnie dodanego, zwykle dla pozorów, a w istocie niespełniającego swojej funkcji”¹.

Jak przysłowiowy „kwiatek do kozucha” postrzegany jest diakonat permanentny w Kościele – takie właśnie można odnieść wrażenie, obserwując dyskusje wokół diakonatu stałego, czy wydarzeń z nim związanych w ostatnich miesiącach. Mowa tu o dyskusjach, które można było śledzić niedawno na łamach prasy i elektronicznych mass mediów, a tu i ówdzie

---

* Mgr lic. kan. Dariusz Chmielewski – żonaty, ojciec dwójki dzieci, teolog pastoralista, absolwent studiów doktoranckich na UKSW w Warszawie, twórca i redaktor portalu informacyjnego DIAKONAT.pl (od 2001), w latach 2003–2009 członek zespołu redakcyjnego czasopisma „Diakon”, zawodowo zajmujący się zarządzaniem bezpieczeństwem.

¹ Definicja zwrotu „kwiatek do/u kozucha” za: https://wsjp.pl/index.php?id_hasla=2383 (dostęp 17.04.2020).

odzywają one również i teraz. Chodzi zwłaszcza o te dyskusje i polemiki związane na przykład z rozpoczęciem formacji do diakonatu stałego przez kandydatów w archidiecezji łódzkiej, kwestiami podnoszonymi w trakcie synodu poświęconego Amazonii, niemieckimi inicjatywami ruchu Maria 2.0 oraz tzw. Drogi Synodalnej, czy też z powołaną ostatnio przez papieża Franciszka komisją teologiczną ds. zbadania diakonatu kobiecego. Jest to oczywiście optyka dość jednostronna prezentowana przez oponentów stałego diakonatu, gdyż nie brakuje wypowiedzi wyważonych, czy wręcz entuzjastycznych w odniesieniu do diakonatu stałego.

Niniejsze opracowanie będzie jednak poświęcone prezentacji tego, co w kwestii diakonatu budzi zastrzeżenia i opór. Będzie również próbą przedstawienia możliwych obszarów dialogu promujących ideę diakonatu.

1. Powołanie OFDS w archidiecezji łódzkiej

Od 2008 roku już 33 diakonów stałych posługuje w ośmiu polskich diecezjach, a kolejnych kilkudziesięciu mężczyzn przygotowuje się do święceń diakonatu stałego. Diakoni permanentni zostali wyświęceni dotychczas – chronologicznie rzecz ujmując – dla diecezji toruńskiej, pelplińskiej, archidiecezji warszawskiej, diecezji ełckiej, opolskiej, archidiecezji katowickiej, diecezji gliwickiej i archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej².

Na wprowadzenie diakonatu stałego w swej diecezji zdecydował się również abp Grzegorz Ryś, który 25 stycznia 2019 roku, tj. w Święto Nawrócenia Świętego Pawła Apostoła, podpisał dekret wprowadzający w archidiecezji łódzkiej diakonat w tej formie i powołujący Ośrodek Formacji Diakonów Stałych³. Natomiast 4 maja 2019 roku 17 mężczyzn

² Informację podano za serwisem informacyjnym Diakont.pl: *Diakonat stały w Polsce – historia i stan aktualny*, <http://www.diakonat.pl/index.php/diakonat-staly-w-polsce-historia-i-stan-aktualny/> (dostęp 29.04.2020).

³ Zob. D. Chmielewski, *Diakonat stały możliwy w Archidiecezji łódzkiej*, <http://www.diakonat.pl/index.php/2019/02/05/diakonat-staly-mozliwy-w-archidiecezji-lodzkiej/> (dostęp 29.04.2020).

rozpoczęło przygotowania do przyjęcia święceń diakonatu i formację w ramach powołanego w tej diecezji ośrodka⁴.

Choć decyzji tej i wydarzeniom z nią związanym towarzyszyła dobrze przygotowana informacja oraz relacje opatrzone wywiadami z abp. G. Rysiem i komentarzem wyjaśniającym tę inicjatywę⁵, to w mediach można było spotkać wypowiedzi nie tylko prezentujące odmienne opinie, lecz także wrogość do tego typu działań arcybiskupa.

I tak w tym kontekście padają argumenty, że diakonat w stałej postaci jest zbędny, ponieważ wystarczająca jest liczba kapłanów⁶. Może stać się on zagrożeniem dla prezbiteratu, bo będzie odwoził od kapłaństwa⁷.

Dalej możemy przeczytać, że diakon stały to mężczyzna, który chce być i księdzem, i mężem. To znaczy nie stać go na poświęcenie, lecz chce zadowolić siebie zarówno w małżeństwie, jak i przyjmując sakrament święceń. Tak więc diakonat stały to nic innego jak wyłom w celibacie⁸.

⁴ Zob. P. Kłys, *17 mężczyzn rozpoczęło przygotowania do Diakonatu Stałego w Archidiecezji Łódzkiej*, <https://www.archidiecezja.lodz.pl/2019/05/17-mezczyzn-rozpozczelo-przygotowana-do-diakonatu-stalego-w-archidiecezji-lodzkiej/> (dostęp 29.04.2020).

⁵ Zob. P. Kłys, *Regulamin naboru i formacji diakonów stałych w Archidiecezji Łódzkiej*, <https://www.archidiecezja.lodz.pl/2019/03/regulamin-naboru-i-formacji-diakonow-stalych-w-archidiecezji-lodzkiej/> (dostęp 29.04.2020); materiały wideo w tenże, *17 mężczyzn rozpoczęło przygotowania do Diakonatu Stałego w Archidiecezji Łódzkiej* oraz *Archidiecezja Łódzka, Abp Rys o diakonacie stałym w Archidiecezji Łódzkiej*, <https://www.youtube.com/watch?v=pOqUuiAMriY> (dostęp 29.04.2020).

⁶ Por. komentarz *Tom White* do wywiadu *Abp Rys o diakonacie stałym w Archidiecezji Łódzkiej*, tamże: „Diakoni stali sa w polsce nie potrzebni wystarczajaco jest kapanow a nie zoantych mezczyzn z ambicjami na kaplanow ale z baba u boku” (pisownia oryginalna).

⁷ Por. komentarz *Kamil Klimczak* do Archidiecezja Łódzka, *Dekret o diakonacie stałym w Archidiecezji Łódzkiej*, <https://www.facebook.com/ArchidiecezjaLodzka/posts/1875526115889258> (dostęp 29.04.2020): „Abp Rys dzielnie się stara aby ilość święceń kapłańskich w Łodzi była taka jak w przeciętnej diecezji na zachód od Odry. Tak trzymać! [...] Zrobiliśmy wielki krok naprzód, ale zapomnieliśmy że przed nami jest przepaść” (pisownia oryginalna).

⁸ Por. komentarz *Wiera* do artykułu A. Gronczewska, *Arcybiskup Rys wprowadza w archidiecezji łódzkiej funkcję diakona stałego. Będzie mógł udzielać ślubu*, <https://dzienniklodzki.pl/arcybiskup-rys-wprowadza-w-archidiecezji-lodzkiej-funkcje-diakona-stalego-będzie-mógł-udzielać-ślubu/ar/13858018> (dostęp 29.04.2020): „Zdaje się to taka mała furteczka dla osób głęboko religijnych którym nie po drodze z celibatem wymyślonym jedynie jako remedium na problemy z dziedziczeniem majątków po duchownych, co przed wiekami stanowiło nie lada problem :)” (pisownia oryginalna).

Brak zaś celibatu to brak zachowania ustalonego od wieków porządku kościelnego⁹.

Według innych taki diakonat to prosta droga do protestantyzmu, nadto na Zachodzie diakoni zastępują prezbitera (są np. proboszczami), a zwykli ludzie nie chcą ślubu, pogrzebu czy komunii od „świeckiego diakona”¹⁰.

Są też i tacy, którzy uważają, że diakonat permanentny to wyraz braku znajomości Pisma Świętego, braku łączności z Bogiem, braku czci dla Komunii Świętej i Trójcy Świętej, czy też – może łagodniej – wyraz wygody biskupów¹¹. Wprowadzenie diakonatu stałego to po prostu brak wiedzy o tym, czym jest sakrament święceń¹².

⁹ Por. komentarz *Franciszek* do DJ (KAI), *Abp Rys wprowadza swojej diecezji diakonat stały*, <http://wiesz.com.pl/2019/02/04/abp-rys-wprowadza-w-swojej-diecezji-diakonat-staly/> (dostęp 20.04.29): „Stały diakonat nie jest przywróceniem starej tradycji. W starożytności żonaci duchowni byli zobowiązani do bezwzględnej wstrzeźliwości (istota celibatu) – dlatego ostatecznie przestano świecić mężczyźni pozostających w związku małżeńskim (celibat w praktyce). W tym wypadku nie ma obowiązku wstrzeźliwości a więc – niezależnie od intencji – jest to monstrum podkopujące porządek Kościoła” (pisownia oryginalna).

¹⁰ Por. komentarz *anna M.* do wywiadu *Abp Rys o diakonacie stałym w Archidiecezji Łódzkiej*, tamże: „Bardzo cenię przekaz wiary Arcybiskupa Rysia, ale diakonat stały czy to nie jest droga do protestantyzmu? W rzymskich parafiach diakonat stały przejmując już funkcję proboszcza. Czy z czasem, nie pójdzie u nas w tą stronę. Św. Jan Paweł II oczywiście popierał diakonat stały, ale kładł duży nacisk na prezbiterat, czyli diakon stały nie może być proboszczem i sprawować Eucharystii, w Rzymie zaczyna się to rozmywać. A co z nami, wiernymi? Czy jesteśmy na to gotowi żeby ślubu, pogrzebu nie prowadził ksiądz? Bo u mnie w parafi ludzie mają problem podchodzić do komunii, której udziela diakon świecki, wybierają księdza, co zaowocowało tym, że diakonii porozygnawali” (pisownia oryginalna).

¹¹ Por. komentarz *Jezu Ty sie tym zajmji, Maryjo Ty sie tym zajmij* (pisownia oryginalna) do wywiadu *Abp Rys o diakonacie stałym w Archidiecezji Łódzkiej*, tamże: „Widac ze Panu jest mało znane Pismo sw. i zywoty swietych. Sam Pan Jezus ustanowil Kaplanstwo i powiedzial ze dalem władze tylko Kaplanom w rozdawaniu Komuni sw.A co robia Biskupi, robia sobie wygode.To Biskupi i Kapłani powinni ochraniać Boze dary, i z wielkim szacunkiem oddawac Mu Czesc.A do czego dochodzi, do podeptania Najswietszego Sakramentu. Widac brak oddania czci Najswietszej Trojcy.A czy taki Biskup i Kapłan zastanawiali sie , co ich czeka po smierci. Widac ze kontakt miedzy Bogiem a Kapłanem jest slaby.Gdyby byl mocny nie doszłoby do tego” (pisownia oryginalna).

¹² Por. komentarz *Jezu Ty sie tym zajmji, Maryjo Ty sie tym zajmji* (pisownia oryginalna) do wywiadu *Abp Rys o diakonacie stałym w Archidiecezji Łódzkiej*, tamże: „Ten Biskup ktory przyjmuje do diakonatu to nie wie kim jest prawdziwy Kapłan i nie wie kim jest prawdziwy diakon.Opamietajcie sie Biskupi” (pisownia oryginalna).

Bardziej zdecydowani twierdzą, że diakonat otwarty dla mężczyzn żyjących w małżeństwie to zdecydowanie zła¹³, katastrofalna wręcz decyzja¹⁴. To apokaliptyczny upadek i zapowiedź końca świata¹⁵.

W Internecie nie zabrakło też zwykłego hejtu. Są tacy użytkownicy Internetu, którzy uważają, że diakonem stałym zostaje się dla pieniędzy..., że tacy diakoni to kolejni duchowni pasożytujący na społeczeństwie¹⁶. Dotychczas księża nic nie robili, a po wprowadzeniu stałych diakonów tym bardziej nie będą nic robić¹⁷ lub będą poświęcać jeszcze więcej czasu na prywatę¹⁸.

Z wprowadzeniem więc diakonatu stałego można spodziewać się wprowadzenia również problemów do lokalnego Kościoła znanych już z innych lokalnych Kościołów na świecie i jest to tylko kwestia czasu¹⁹.

¹³ Por. komentarz *MEG* do artykułu *Arcybiskup Rys wprowadza w archidiecezji łódzkiej funkcję diakona stałego. Będzie mógł udzielać ślubu*, tamże: „Tragedia!!!!!” (pisownia oryginalna).

¹⁴ Por. komentarz *Sabine Dyballa* do Archidiecezja Łódzka, *Dlaczego chcesz zostać Diakonem Stałym?*, <https://www.youtube.com/watch?v=ulpTHBJJBeA> (dostęp 29.04.2020): „katastrofa!!!!!”.

¹⁵ Por. komentarz *Chrześcijanin* do artykułu *Arcybiskup Rys wprowadza w archidiecezji łódzkiej funkcję diakona stałego. Będzie mógł udzielać ślubu*, tamże: <https://lodz.naszemiasto.pl/arcybiskup-rys-wprowadza-w-archidiecezji-lodzkiej-funkcje/ar/c1-4982944> (dostęp 29.04.2020): „Księga Apokalipsy staje się aktualna. BOŻE wybacz im” (pisownia oryginalna).

¹⁶ Por. komentarz *Marek Miszkiewicz* do *Dlaczego chcesz zostać Diakonem Stałym?*, tamże: „Nieroby i darmozjady w przebraniu”.

¹⁷ Por. komentarz *Gość* (6 lutego 2019, 11:58) do artykułu *Arcybiskup Rys wprowadza w archidiecezji łódzkiej funkcję diakona stałego. Będzie mógł udzielać ślubu*, tamże: „A będzie tanszy od klechy? A co wtedy beda robic katabasy? Czym tacy zajeci ?” (pisownia oryginalna).

¹⁸ Por. komentarz *memmo* do artykułu *Arcybiskup Rys wprowadza w archidiecezji łódzkiej funkcję diakona stałego. Będzie mógł udzielać ślubu*, tamże: „klechy będą więcej czasu mieli na swe rządze, lewe rodziny, nieślubne dzieci pedofilstwo itd” (pisownia oryginalna).

¹⁹ Por. komentarz z 6 maja 2019, 03:00 do P. Kłys, *Archidiecezja Łódzka: 17 mężczyzn zaczęło przygotowania do diakonatu stałego*, <https://deon.pl/kosciol/archidiecezja-lodzka-17-mezczyzn-zaczelo-przygotowania-do-diakonatu-stalego,517731> (dostęp 02.05.2020): „No to zobaczymy jak będzie. Czy będzie zagrożeniem dla kapłanów czy problemem dla Kościoła lokalnego? Na zachodzie doświadczenia są bardzo różne i o tym trzeba pamiętać. I to delikatne przejście od diakonatu stałego (jak to się mówi – do posługi) do diakonatu jako etapu do kapłaństwa służebnego. Potem problemy z utrzymaniem, zatrudnieniem (szukanie mu zajęcia!), aż do rozwodów, problemów z dziećmi (atmosfera antykościelna, wyśmiewanie, że jest synem niby

2. Synod poświęcony Amazonii

Pod hasłem „Amazonia: nowe drogi dla Kościoła i ekologii integralnej” w dniach od 6 do 27 października 2019 roku odbywało się w Watykanie Specjalne Zgromadzenie Synodu Biskupów dla Amazonii. Zostało ono poświęcone przede wszystkim ewangelizacji tego obszaru, lecz także w swych zamierzeniach – według sekretarza generalnego Synodu kard. Lorenzo Baldisseriego – miało zwrócić uwagę świata na jego mieszkańców i ich problemy, w tym dotyczące ekologii²⁰.

Dość szybko jednak w mediach i dyskusjach okołosynodalnych pojawiły się tematy, które wydawały się przysłaniać główny cel prac tego gremium, a przynajmniej w taki sposób były eksplorowane. Wśród tych medialnych doniesień została również postawiona kwestia diakonatu: z jednej strony diakonat permanentny miałby być okazją do zaradzenia brakom wśród kleru poprzez dopuszczenie *viri probati* do święceń prezbiteratu, z drugiej zaś diakonat, w formie znanej wśród żonatych mężczyzn, miałby być otwarty również dla kobiet.

To ze strony środowisk uważanych za postępowe wychodziły postulaty, w myśl których, jeśli nie spośród sprawdzonych mężczyzn, to przynajmniej spośród tych, którzy mają owocny diakonat stały, winni być wyświęceni na prezbiterów żonaci mężczyźni już nie tylko w Amazonii, lecz także w tych miejscach świata, gdzie brak kapłanów jest szczególnie dotkliwy. W tym kontekście trzeba zauważyć, że takie tendencje istnieją wśród części samych diakonów stałych. Część bowiem z nich w gruncie rzeczy traktuje swój diakonat, swój kościelny status, jako przejściowy. W kontekście synodu o Amazonii można wymienić inicjatywę 133 austriackich diakonów stałych, którzy z okazji 50. rocznicy wyświęcenia w tym kraju pierwszego diakona stałego wydali manifest:

---

księdzia, itp.), zgorzeniem, nie wykluczamy przecież pedofilii (chyba że to już pewne, iż pedofilia dotyczy tylko (!!!) księży katolickich, celibatariuszy? Pożyjemy, zobaczymy. A do tego zmniejszenie się liczby katolików. Jesteśmy na pierwszym miejscu ze 138 badanych krajów pod względem szybkości odpadania od Kościoła. Podobno właśnie w roku 2018 wypisało się z religii w archidiecezji łódzkiej 30 tys dzieci i młodzieży. Więc po co ci diakoni?” (pisownia oryginalna).

²⁰ Zob. P. Bieliński, *Synod Biskupów dla Amazonii. Najważniejsze fakty*, <https://ekai.pl/przewodnik-po-synodzie-biskupow-dla-amazonii-dossier/> (dostęp 02.05.2020).

Pięćdziesięciolecie żonatego duchowieństwa i doświadczenia zebrane w diakonacie stałym zachęcają do tego, by nie ograniczać dróg do sakramentalnego kapłaństwa tylko do mężczyzn żyjących w celibacie, ale otworzyć je także dla mężczyzn żonatych, mających jakiś zawód cywilny i przygotowujących się do tego urzędu na drugiej ścieżce edukacyjnej²¹.

Sam zaś temat święceń diakonów permanentnych na księży w kontekście debaty synodalnej wywoływał ostre reakcje – przykładem może być wypowiedź znanego publicysty Tomasza Terlikowskiego:

Bardzo nie lubię, jak się mnie eklezyjalnie robi w konia. Dokument #AmazonSynod mówi o wyświęcaniu diakonów stałych na prezbiterów, i ma to być lekarstwo na brak księży w Amazonii. Kłopot w tym, że diakonów stałych tam nie ma, są za to w Niemczech. I to o ich święceniu jest mowa. Ich wyświęcenie jednak w niczym nie zmienia problemów Amazonii²².

Podobnie rzecz się miała z żeńską formą diakonatu. Ojcowie synodalni zwrócili uwagę na rolę kobiety i żeński diakonat również w dokumencie końcowym. Punkt 103 dokumentu stwierdza:

W licznych konsultacjach przeprowadzonych we wspólnotach regionu uznano i podkreślono fundamentalną rolę kobiet, zakonnych i świeckich, w Kościele Amazonii i w poszczególnych wspólnotach tego Kościoła, wskazując na różnorodność pełnionych przez nie posług. W dużej liczbie konsultacji przedstawiono prośbę o stały

²¹ Zob. Pach, *Austria: 133 diakonów domaga się diakonatu kobiet i zniesienia obowiązku celibatu*, <https://www.pch24.pl/austria--133-diakonow-domaga-sie-zniesienia-obowiazku-celibatu-i-diakonatu-kobiet,71529,i.html> (dostęp 02.05.2020).

²² Cytat za raw, „*Eklezyjalne robienie w konia*”. *Decyzja Synodu Amazońskiego ws. żonatych diakonów miała drugie dno?*, <https://www.tysol.pl/a38809--Eklezyjalne-robienie-w-konia-Decyzja-Synodu-Amazonskiego-ws-zonatych-diakonow-miala-drugie-dno> (dostęp 02.05.2020).

diakonat dla kobiet. Z tego też powodu temat ten był obecny także w czasie synodu²³.

Zapis ten poparło 137 ojców synodalnych, a przeciwnych było 30²⁴. Komentując te ustalenia synodu, bp Manfred Scheuer z Linzu w wywiadzie radiowym powiedział: „Mam wielką nadzieję, że sprawy, które omawiano dla Amazonii, zostaną wprowadzone także u nas” – w jego ocenie owoce Synodu amazońskiego mogą być znaczące również dla Austrii, co dotyczy zarówno wyświęcania na księży żonatych mężczyzn, jak i ewentualnego diakonatu kobiet. Biskup Scheuer powiedział, że w tej drugiej kwestii liczy wciąż na „dalszy rozwój” spraw. Hierarcha ten od dawna opowiada się za wprowadzeniem diakonatu kobiet²⁵.

Choć postulaty te wybrzmiewały głośno, a niekiedy wręcz natarczywie, w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Querida Amazonia* papież Franciszek nie nawiązuje do kwestii wyświęcania diakonów stałych na prezbiterów, a o nich samych wspomina tylko raz w kontekście podejmowania przez diakonów zwyczajnej odpowiedzialności za rozwój wspólnot, do których są posłani i zauważa, że ich obecność w tym rejonie świata winna być liczniejsza²⁶.

²³ Punkt 103 dokumentu końcowego Zgromadzenia Specjalnego Synodu Biskupów dla regionów Panamazońskich (6–27 października 2019) *Amazonia: nowe drogi dla Kościoła i ekologii integralnej*, tłum. Kasper Mariusz Kaproń OFM i Czesława Zawajska-Gontar, <https://misyjne.pl/wp-content/uploads/2019/12/Dokument-Końcowy-Synodu-dla-Amazonii.pdf> (dostęp 03.05.2020).

²⁴ Por. K. Kratiuk, *Ojcowie synodalni czekają na „rozstrzygnięcie kwestii diakonatu kobiet”*, <https://www.pch24.pl/ojcowie-synodalni-czekaja-na-rozstrzygnięcie-kwestii-diakonatu-kobiet,71736,i.html> (dostęp 02.05.2020).

²⁵ Por. Pach, *Amazonka wpływa do Dunaju. Austriacy biskupi chcą żonatych księży i diakonatu kobiet*, <https://www.pch24.pl/amazonia-wplywa-do-dunaju-austriacy-biskupi-chca-zonaty-ch-ksiezy-i-diakonatu-kobiet,72018,i.html> (dostęp 02.05.2020).

²⁶ „Dlatego Eucharystia, jako źródło i szczyt, wymaga rozwoju tego wielopostaciowego bogactwa. Potrzebni są kapłani, ale to nie wyklucza, aby zwyczajnie diakoni stali – których powinno być znacznie więcej w Amazonii –, a także zakonnice, jak i sami świeccy podejmowali ważne odpowiedzialności za rozwój wspólnot oraz, aby dojrzewali w wypełnianiu tych funkcji dzięki odpowiedniemu towarzyszeniu”. (Posynodalna adhortacja apostolska *Querida Amazonia* Ojca Świętego Franciszka, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2020, pkt 92).

Również podnoszona kwestia święceń diakonatu dla kobiet znajduje ogólniejsze, acz wyraźne stanowisko Papieża, który widzi w nich przejaw klerykalizmu względem kobiet²⁷.

3. Inicjatywa ruchu Maria 2.0 oraz niemiecka Droga Synodalna

W kontekście postulatów święceń diakonatu dla kobiet na synodzie poświęconym Amazonii należy wspomnieć o nieco wcześniejszej inicjatywie – o ruchu Maria 2.0.

Ruch powstał jako lokalna inicjatywa w jednej z parafii w Münster i rozszerzył się już na wiele niemieckich diecezji. Szybko uzyskał poparcie potężnej organizacji Centralnego Komitetu Niemieckich Katolików (ZdK) reprezentującej miliony świeckich członków Kościoła. Ma też poparcie Katolickiej Wspólnoty Kobiet (KFD), która od dawna stara się o zrównanie praw kobiet i mężczyzn w Kościele katolickim. To z ich inicjatywy zebrano 30 tys. podpisów pod żądaniami odnowy Kościoła, które przekazano w marcu tego roku [tj. 2019] konferencji niemieckiego Episkopatu²⁸.

Intencje tego ruchu, i tym podobnych inicjatyw, dobrze opisuje wypowiedź s. Jeannine Gramick, SL (USA):

Czy inicjatywa Maria 2.0 może być rzymskokatolickim odpowiednikiem święceń biskupich w Kościele Episkopalnym z 1974 roku? Czy te niemieckie kobiety, niezadowolone z braku reform struktur władzy i zgorzone klerykalnymi przestępstwami seksualnymi i ich tuszowaniem przez hierarchów, są głównym katalizatorem

²⁷ „To zachęca nas do poszerzenia naszego spojrzenia, aby uniknąć sprowadzenia naszego rozumienia Kościoła jedynie do struktur funkcjonalnych. Taki redukcjonizm doprowadziłby nas do myślenia, że można by kobietom udzielić statusu i większego udziału w Kościele tylko wtedy, gdyby otrzymały dostęp do sakramentu święceń. Takie jednak spojrzenie faktycznie ograniczyłoby perspektywę, poprowadziłoby nas do klerykalizacji kobiet, pomniejszyłoby wielką wartość tego, co już dały i w subtelny sposób spowodowałoby zubożenie ich niezbędnego wkładu”. (Tamże, pkt 100).

²⁸ Zob. P. Jendroszczyk, *Bunt niemieckich katoliczek*, <https://www.rp.pl/Kosciol/305159919-Bunt-niemieckich-katoliczek.html> (dostęp 03.05.2020).

zmian w Kościele? Czy są siłą napędową dla pozostałych kobiet, aby w 2020 roku oraz w późniejszych latach, nie godziły się na podporządkowanie w zdominowanym przez mężczyzn Kościele? Tak, tak, tak! Wierzę, że są! Jak powiedziała Lisa Kötter, jedna z pomysłodawczyń Maria 2.0: „wierzymy, że nasz sposób bycia Kościołem się zmienia. Będą musieli się dostosować. Prawdziwa zmiana nigdy nie zaczyna się od góry”²⁹.

Postulaty ruchu Maria 2.0 to zasadniczo głębokie poddanie Kościoła duchowi czasu. W zorganizowanym przez Maria 2.0 „strajku kościelnym” na czoło wysunięto dopuszczenie kobiet do wszystkich kościelnych urzędów i posług, od diakonatu przez prezbiterat aż po episkopat. Wiceprzewodniczący episkopatu Niemiec bp Franz-Josef Bode, pełniący zarazem w episkopacie funkcję kierownika Komisji ds. kobiet, uważa, że to dobra akcja, która ma na celu upomnieć się o większe uczestnictwo kobiet w Kościele katolickim i podkreśla, że w jego ocenie dopuszczenie kobiet do święceń diakonatu jest możliwe. Święcenia prezbiteratu są jednak jego zdaniem wykluczone³⁰.

Diakonat stały wykorzystywany jest tu przedmiotowo, jako wytrych do zamka, którym jest Magisterium Kościoła. W gruncie rzeczy permanentny diakonat nie jest sam w sobie przedmiotem zainteresowania tego ruchu. Stały diakonat nie jest też postrzegany jako promocja kobiet. Święcenia diakonatu udzielane kobietom nie mają służyć podkreśleniu godności kobiety w Kościele, lecz stanowią warty uchwycenia przyczółek w walce o ordynację kobiet, o kapłaństwo służebne dostępne dla kobiet. Tak ujętym celem zrównania kobiet i mężczyzn są święcenia kapłańskie – prezbiterat i biskupstwo.

Przez cały rok 2019 trwały w Kościele niemieckim przygotowania do podjęcia tzw. Drogi Synodalnej. Idea ta na początku była prezentowana, jako odpowiedź lokalnego Kościoła w Niemczech na kryzys wywołany skandalami związanymi z nadużyciami duchownych i ludzi Kościoła

²⁹ Zob. Z. Radzik, *Kościół Kobiet*, Wydawnictwo WAM 2020, https://wydawnictwo-wam.pl/sites/default/files/84652_skrot_0.pdf (dostęp 03.05.2020).

³⁰ Zob. Pach, *Niemcy: szereg biskupów popiera strajk kobiet w Kościele. Diakonat kobiecy coraz bliżej?*, <https://www.pch24.pl/niemcy--szereg-biskupow-popiera-strajk-kobiet-w-kosciele-zniesienie-celibatu-coraz-bliziej,-68340,1.html#ixzz5oNYgfE2I> (dostęp 03.05.2020).

względem nieletnich oraz na opublikowane w tym zakresie opracowanie analizujące przypadki takich nadużyć w Niemczech w latach 1946–2004. Choć Droga Synodalna wydaje się wytyczać nowe sposoby podejścia do zagadnień kościelnych, niż te wskazane w prawodawstwie kościelnym zarówno przez episkopat Niemiec, jak i Centralny Komitet Katolików Niemieckich (ZdK), przedstawiana jest jako platforma dialogu. Dialog ten – tak deklarują niemieccy biskupi i świeccy – toczyć się ma w jedności z Kościołem powszechnym. Przygotowano cztery dokumenty robocze dla gremiów Drogi Synodalnej dotyczące władzy i jej podziału, moralności seksualnej, formy życia kapłańskiego oraz roli kobiet w służbie i urzędach Kościoła. Pod koniec stycznia 2020 roku odbyło się pierwsze zgromadzenie Drogi Synodalnej³¹.

Według opinii niektórych hierarchów niemieckiego Kościoła kwestie podnoszone przez przedstawicieli ruchu Maria 2.0 będą też podejmowane w ramach dialogu prowadzonego podczas prac Drogi Synodalnej³². Już teraz wskazuje się, że takimi tematami może być kwestia dopuszczenia kobiet do święceń diakonatu, a diakonów stałych do święceń prezbiteratu. W tym drugim przypadku miałyby to rozwiązać problemy z dostępnością do posługi prezbiterów w niemieckim Kościele przynajmniej w okresie najbliższych 10–20 lat. Co więcej, o Drodze Synodalnej, choć podejmowanej lokalnie w Niemczech, panuje przekonanie, że może ona mieć wpływ na podejmowane działania Kościoła w innych częściach świata, a już za parę lat ustalenia podjęte za Odrą mogą mieć swe przełożenie na życie Kościoła w Polsce³³.

³¹ Zob. ts, st (KAI/KNA)/hsz, *Droga synodalna w Niemczech. Reforma czy rewolucja?*, <https://niniwa.org/2020/01/31/droga-synodalna-w-niemczech-reforma-czy-rewolucja/> (dostęp 03.05.2020).

³² Arcybiskup Hamburga, Stefan Hesse „pochwalił akcję Maria 2.0 nazywając ją ‘impulsem na rzecz dialogu’, który ma toczyć się w ramach ‘drogi synodalnej’. Z kolei bp Franz Jung z Würzburga stwierdził, że «rozumie protest [...] jako wyraz prawdziwej troski o dobry dalszy rozwój Kościoła katolickiego, co dotyczy pozycji kobiet» – cytata za *Niemcy: szereg biskupów popiera strajk kobiet w Kościele. Diakonat kobiety coraz bliżej?*, tamże.

³³ Zob. wywiad red. Tomasza Terlikowskiego z publicystą z Ekumenizm.pl oraz wp.pl Dariuszem Bruncz na falach Polskiego Radia 24 – *Terlikowski na Froncie: Sytuacja Kościoła w Niemczech*, <https://polskieradio24.pl/130/6699/Artykul/2449743,Terlikowski-na-Froncie-Sytuacja-Kosciola-w-Niemczech> (dostęp 03.05.2020).

4. Komisja teologiczna ds. zbadania diakonatu kobiecego

Papież Franciszek 12 maja 2016 roku podczas audiencji udzielonej Międzynarodowej Unii Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich (UISG) zapowiedział, że utworzy komisję do zbadania możliwości przyznania kobietom posługi w Kościele w charakterze diakonis, a 2 sierpnia tego samego roku podjął decyzję o ustanowieniu *Commissione di Studio sul Diaconato delle donne*³⁴.

W maju 2019 roku podczas ponownego spotkania z przełożonymi generalnymi żeńskich zgromadzeń zakonnych w Rzymie papież Franciszek przedstawił zakonnicom m.in. rezultaty badań przeprowadzonych przez powołaną przez niego komisję. Papież zaznaczył, że badania te będą kontynuowane, aby zrozumieć, co było na początku, w Objawieniu. „Nie można ustanawiać posługi sakramentalnej dla kobiet, jeśli nie chciał tego Pan Jezus. W tym momencie wiadomo jedynie, że ustanowienie tak zwanych diakonis nie miało charakteru sakramentalnego” – powiedział papież Franciszek i dodał „nie ma pewności, że ich wyświęcenie odbywało się w tej samej formie i tym samym celu, co święcenia męskie”. W każdym razie, jak zapewnił Papież, badania historyczne nad diakonatem kobiet będą kontynuowane³⁵.

Nawiązaniem do tej deklaracji w czasie zesłorocznego synodu biskupów na temat Amazonii był ogłoszony przez Ojca Świętego zamiar reaktywacji komisji i kontynuowania badań między innymi nad tym, jak diakonat wyglądał na początku chrześcijaństwa³⁶. Powodem powołania kolejnej komisji złożonej z jedenastu nowych członków z Ukrainy, USA, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Włoch i Francji (w tym jednego diakona stałego) była również – jak sugerują niektóre media – głęboka rozbieżność stanowisk i niemożność porozumienia się poprzedniego

³⁴ M. Bider, *Początki instytucji diakonis w Kościele łacińskim w ujęciu historyczno-kanonicznym*, Roczniki Nauk Prawnych, t. 26: 2016, nr 4, s. 141–142.

³⁵ Zob. D. Chmielewski, *Diakonat kobiet*, <http://www.diakonat.pl/index.php/2019/05/13/diakonat-kobiet/> (dostęp 05.05.2020).

³⁶ Zob. PAP/KAI, *Papież powołał nową komisję do spraw badań nad diakonatem kobiet*, <https://www.gosc.pl/doc/6249538.Papiez-powolal-nowa-komisje-do-spraw-badan-nad-diakonatem-kobiet> (dostęp 05.05.2020).

gremium³⁷. Nie bez znaczenia pozostaje też fakt, że kwestia diakonatu, w tym diakonatu żeńskiego, była podnoszona na samym synodzie, a po jego zakończeniu aktualnie dyskutowana jest w ramach ruchu Maria 2.0 i niemieckiej Drogi Synodalnej.

Część środowisk widzi w decyzji o powołaniu nowej komisji zagrożenie rozerwaniem wewnętrznej jedności sakramentu święceń, przejaw większych aspiracji ruchu feministycznego w Kościele³⁸, dowód wpływu grup progresistów i nieustających ich działań, które nie osiągnęły w pracach poprzednich gremiów zamierzonego skutku. Dla innych zaś jest to wręcz promowanie schizmatyckich i błędnych rozwiązań³⁹.

5. Jaka odpowiedź w pytaniu o diakonat?

W tym miejscu docieramy do punktu, w którym warto zadać sobie pytanie, jaką odpowiedź na gruncie polskiej teologii i Kościoła w Polsce można dać na podnoszone powyżej kwestie? To, że dialog w przedstawionych tematach jest konieczny, wydaje się rzeczą oczywistą. Nie należy się go obawiać. Zresztą dowód temu daje sam papież Franciszek, który podjął – jak wyżej przytoczono – kwestię diakonis i określenia statusu posługiwania kobiet Kościele. Z jednej strony dopuszcza dyskusję, przysłuchuje się różnym głosom, podkreśla to, co jest pewne, z drugiej zaś strony szuka dalej zrozumienia i ustaleń w rzeczach, co do których rozstrzygnąć jeszcze nie podjęto. Przykładem, że pytania o diakonat mężczyzn i kobiet

³⁷ Zob. st (KAI), *Rozbieżność stanowisk powodem powołania nowej komisji ds. diakonatu kobiet*, <https://ekai.pl/rozbieznosc-stanowisk-powodem-powolania-nowej-komisji-ds-dia-konatu-kobiet/> (dostęp 05.05.2020).

³⁸ „W Kościele katolickim diakon, inaczej niż prezbiter, nie jest wyświęcany do kapłaństwa, ale do posługi. Uczestniczy jednak w tym samym sakramencie, co prezbiter i biskup. Stąd umożliwienie kobietom przyjmowania jedynie święceń diakonatu oznaczałoby rozerwanie wewnętrznej jedności sakramentu i byłoby wewnętrznie sprzeczne. Jest zatem oczywiste, że progresiści dążący do wprowadzenia diakonatu kobiet mają tak naprawdę na uwadze o wiele większy cel, czyli otwarcie dla kobiet wszystkich stopni święceń, z episkopatem włącznie”. Cytat za Pach, *Rozgorzała bitwa o diakonat kobiet. Papiaska komisja rozbudziła oczekiwania progresistów*, <http://www.pch24.pl/rozgorzala-bitwa-o-dia-konaty-kobiet--papiaska-komisja-rozbudzi-la-oczekiwania-progresistow,75739,i.html#ixzz6LZZcgJZB> (dostęp 05.05.2020).

³⁹ Por. komentarze użytkowników *kaplan krakows, gość, Damian Szymczak, Mir, Obywatel Niemie, Nie mogę już, DNA, Ręce precz* (zachowano pisownię oryginalną) do *Rozgorzała bitwa o diakonat kobiet. Papiaska komisja rozbudziła oczekiwania progresistów*, tamże.

padają również nad Wisłą, jest też wywiad z prymasem Polski abp. Wojciechem Polakiem, który próbuje pierwsze swe spostrzeżenia i refleksje formułować w odpowiedzi na pytania redaktora Andrzeja Gajcy⁴⁰.

Na gruncie polskim dość dobrze jest rozwinięta już od kilkudziesięciu lat literatura poświęcona diakonatowi. Są to zarówno artykuły prasowe, jak i opracowania naukowe poświęcone różnym aspektom diakonatu – historii rozwoju i odnowy, prawodawstwa kościelnego, teologii i duchowości. Od 2003 roku za sprawą prof. Marka Marczewskiego z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego ukazuje się czasopismo „Diakon” poświęcone promocji diakonatu stałego w Polsce⁴¹. Aby jednak dać odpowiedź na bieżące pytania i uniknąć kontrowersji w przyszłości, gdy posługiwanie diakonów rozwinie się również w innych diecezjach⁴², warto już teraz podjąć lub zintensyfikować działania związane z prezentowaniem teologii sakramentu święceń, popularyzowaniem tematyki diakonatu stałego, nauczaniem miejscowych biskupów w tym względzie, podejmowaniem badań poświęconych diakonatowi stałemu, udziałem w dyskusjach toczących się na różnych forach wokół kwestii diakonatu (czy szerzej sakramentu święceń) czy składaniem świadectwa przez już wyświęconych diakonów stałych.

5.1. Teologia sakramentu święceń

Jeszcze do niedawna – obecność diakonów stałych w Polsce rozwija się przecież od 2008 roku – teologia sakramentu święceń rozwijała się z ograniczeniem się do wymiaru kapłańskiego albo eksponowała zasadniczo ofiarniczy, kapłański aspekt sakramentu święceń, zmierzając do pre-

⁴⁰ Zob. początek wywiadu z Prymasem Polski w *Onet Opinie – Andrzej Gajcy: Abp Wojciech Polak (9.11)*, <https://vod.pl/programy-onetu/onet-opinie-andrzej-gajcy-abp-wojciech-polak-911/1d9ty1q#info> (dostęp 07.05.2020).

⁴¹ Najpierw periodyk ten ukazywał się nakładem Wydawnictwa Polihymnia w Lublinie (2003–2009), a obecnie jest rocznikiem Instytutu Liturgii, Muzyki i Sztuki Sakralnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego w Opolu (od 2010 roku). Dotychczas ukazało się 15 numerów tego czasopisma. Aktualnie trwają prace nad numerem 16. Zob. <http://www.rwwt.uni.opole.pl/category/czasopisma-diakon> (dostęp 08.05.2020).

⁴² Przygotowania do wprowadzenia diakonatu stałego lub formacja kandydatów do święceń diakonatu stałego trwa aktualnie w archidiecezji warmińsko-mazurskiej, diecezji warszawsko-praskiej, diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, diecezji legnickiej i diecezji świdnickiej.

zentacji pełni tego sakramentu w święceniach biskupich. Diakonat był postrzegany przez pryzmat drogi do kapłaństwa, był zaledwie pierwszym stopniem pokonywanym w hierarchii do wyższych godności w myśl tego, co przekazał św. Paweł: „Jeśli ktoś dąży do biskupstwa, pożąda dobrego zadania” (1 Tm 3, 1)⁴³. Był to stopień przejściowy i pokonywany dość szybko, bo w praktyce w rok po diakońskich święceniach seminaryjnych, następowały i następują na ogół również obecnie święcenia kapłańskie (święcenia prezbiteratu).

Gdy funkcjonowała rzeczywistość formacji jedynie kandydatów do kapłaństwa, modlitw o powołania kapłańskie, to na poziomie katechizowania dzieci i dorosłych – ze zrozumiałych powodów – przyjęło się uproszczenie, że sakrament święceń to po prostu sakrament kapłaństwa. Wydaje się, że łatwiej było tłumaczyć wiernym, iż mamy do czynienia z kapłaństwem, ustanowieniem nowych kapłanów, ich misją kapłańską, niż z sakramentem święceń (*sacramentum ordinationis*), którego nazwa nie wywodzi się od czynności poświęcania, ale od obrzędu wprowadzenia na urząd. W takim przypadku trzeba by wyjaśniać jeszcze kategorię urzędu itd., co mogłoby dla wielu absolwentów seminariów duchownych stanowić wyzwanie.

Z pewną pomocą przychodzi dziś *Katechizm Kościoła katolickiego*, którym w numerze 1536 tak wskazuje: „Sakrament święceń jest sakramentem, dzięki któremu posłanie, powierzone przez Chrystusa Apostołom, nadal jest spełniane w Kościele aż do końca czasów. Jest to więc sakrament posługi apostołowskiej. Obejmuje on trzy stopnie: episkopat, prezbiterat i diakonat”⁴⁴. Po pierwsze, KKK umieszcza święcenia w porządku sakramentów pozostających w służbie komunii⁴⁵, a po drugie nazywa ten

⁴³ Cytat za Biblią Tysiąclecia, w której werset ten został opatrzony następującym komentarzem: „Biskupstwo (episkope) obejmuje tutaj zapewne i kapłaństwo. Sens: kto dąży do funkcji duszpasterskich, niech wie, że to wzniosły urząd i obowiązek zarazem (por. Tt 1,7nn)”, <http://biblia.pl> (dostęp 08.05.2020).

⁴⁴ Dalej w numerach od 1537 do 1600 opisane są wszystkie istotne cechy tego sakramentu, jego natura, stosowane terminy i różnice pomiędzy poszczególnymi jego stopniami. Zob. *Katechizm Kościoła katolickiego*, <http://www.katechizm.opoka.org.pl> (dostęp 08.05.2020).

⁴⁵ „Dwa inne sakramenty: święcenia (kapłaństwo) i małżeństwo są nastawione na zbawienie innych ludzi. Przez służbę innym przyczyniają się także do zbawienia osobistego. Udzielają one szczególnego posłania w Kościele i służą budowaniu Ludu Bożego”, KKK, 1534.

sakrament „sakramentem posługi apostołskiej”, co wydaje się zrozumiałe i możliwe do wykorzystania w katechezie i nauczaniu zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych.

W teologii na polskim gruncie nie musimy więc wyważać otwartych drzwi, lecz wystarczy dostosować dotychczasowy język przekazu wiary i nauczania do tego, co już mamy zawarte w dokumentach opisujących „sakrament posługi apostołskiej”, oczywiście wysiłku będzie wymagało wyjaśnianie *stricte* teologicznych i prawno-kanonicznych terminów⁴⁶. Wysiłku wymaga też przybliżenie samej idei odnowienia diakonatu permanentnego, poczynione na Soborze Watykańskim II. W Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* mowa jest bowiem o „przywróceniu diakonatu jako właściwego i trwałego, stopnia hierarchicznego”⁴⁷, tzn. że tak odnowiony został sam stopień święceń i to on od czasu *Vaticanum II* ma charakter stały i trwały. W przypadkach zaś konkretnych diakonów sytuacje i droga życia może okazać się różna⁴⁸.

Jeśli o diakonie będzie się mówić w kontekście tego, co robi jak ksiądz, a czego nie może robić, bo zastrzeżone jest to dla księdza, to nadal będziemy spotykać się z etykietowaniem diakona jako „pół-księdza”. Diakon ma własne zadania, które nie muszą być omawiane w odniesieniu do wyższych stopni sakramentu. Oznacza to, że zarówno język, jak i perspektywa uprawianej teologii sakramentu święceń domaga się w polskim Kościele odnowy, wysiłku przekazywania Magisterium Kościoła, a nie zbytnych uproszczeń.

⁴⁶ Systematyczny referat w tej kwestii wygłosił w 2001 roku w Lublinie na sympozjum odbywającym się pod hasłem „Diakoniat stały – próbą klerykalizacji diakonatu?”, ks. dr hab. Czesław Krakowiak – zob. Cz. Krakowiak, *Posługi kościelne w nauczaniu Kościoła powszechnego i w praktyce Kościoła w Polsce*, Diakon, t. 1: 2004, s. 27–54. Zob. również A. Czaja, *Diakoniat w świetle nauki Katechizmu Kościoła Katolickiego o trzech stopniach sakramentu święceń*, Roczniki Teologiczne, t. 48: 2001, z. 2, s. 55–62.

⁴⁷ Por. LG 29.

⁴⁸ W ponad 50-letniej historii odnowionego diakonatu stałego znane są przypadki wyświęcania diakonów permanentnych na prezbiterów (zob. df /KAI, *Mąż i ojciec zostanie księdzem katolickim*, <https://deon.pl/kosciol/maz-i-ojciec-zostanie-ksiedzem-katolickim,678219?>, dostęp 08.05.2020), a później nawet na biskupów. Znane są też przypadki usuwania ich ze stanu duchownego! Nie powinny więc też do końca dziwić nas postulaty, które pojawiły się toku dyskusji Synodu poświęconego Amazonii, święcenia na prezbiterów tych, którzy mieli „owocny *swój* diakonat stały”.

5.2. Nauczanie biskupów

Dobrą praktyką już spotykaną w naszym kraju są listy pasterskie kierowane do wiernych w związku z wprowadzaniem diakonatu stałego na terenie diecezji. Są one okazją do wyjaśnienia wiernym misji i zadań diakona, nauczania Kościoła nt. diakonatu, w tym diakonatu stałego, oraz ukazania przyczyn odnowy tego stopnia posługiwania w Kościele. Przykładem takiej praktyki mogą być listy pasterskie biskupa opolskiego⁴⁹ czy też list biskupa elbląskiego⁵⁰. Informacja o wprowadzeniu diakonatu stałego w diecezji może i powinna przybrać formę dekretu⁵¹, lecz z uwagi na prawno-kanoniczny charakter dokumentu i odbiór dokumentów urzędowych pożądaną praktyką wydają się jednak listy pasterskie, które pozwalają szerzej przedstawić omawiany temat, korzystając zarówno z odniesień do Pisma Świętego, jak i Magisterium Kościoła. Listy biskupa miejsca przybierają na ogół bardziej bezpośrednią formę i dają możliwość poruszenia tych elementów, które z perspektywy lokalnego Kościoła należy uznać za ważne, istotne i warte wyjaśnienia bądź wyeksponowania tak, aby lepiej trafiły do odbiorców. To może uczynić właśnie ordynariusz diecezji, który zna powierzonych swojej trosce pasterskiej wiernych.

Współczesne środki przekazu dają biskupowi liczne możliwości zwracania się do wiernych w bardziej bezpośredni sposób i na to, by poznali motywy i nauczanie pasterza diecezji w kwestii „sakramentu posługi apostołskiej”, w tym diakonatu stałego. Mogą to być sprawdzone już i znane biskupom formy wywiadów udzielanych na łamach prasy, na falach radia czy telewizji. Mogą to być też ich wypowiedzi w popularnych obecnie mediach społecznościowych i wideoblogach, umieszczane tam również

⁴⁹ Zob. A. Czaja, *List pasterski „W trosce o dobro duchowe Kościoła i rodzin”* (19.04.2012) w: *Z listu pasterskiego Biskupa Opolskiego o diakonacie stałym*, *Diakon*, t. 7–8: 2010–2011, s. 9–10.

⁵⁰ Zob. J. Jezierski, *List Biskupa elbląskiego na dzień 26 grudnia 2019 roku*, <http://www.diakoniat.pl/index.php/2019/12/29/list-biskupa-elblaskiego-na-dzien-26-grudnia-2019-roku/> (dostęp 08.05.2020).

⁵¹ Por. *Dekret o ustanowieniu diakonatu stałego w archidiecezji łódzkiej*, <https://www.archidiecezja.lodz.pl/app/uploads/2019/03/Dekret-o-ustanowieniu-Diakonatu-Stalego-w-Archidiecezji-Lodzkiej.pdf> (dostęp 08.05.2020).

jako materiały z obrzędów liturgicznych, katechez czy konferencji, do których to materiałów zainteresowani będą mogli w łatwy sposób sięgnąć⁵².

5.3. Popularyzowanie wiedzy o diakonacie

Kolejnym elementem przynoszącym odpowiedź na pytania o diakonat i niezbędną wiedzę będą katechezy tematyczne dotyczące sakramentu święceń, a raczej „sakramentu posługi apostołskiej” – jak nazywa go KKK. Dalej katechezy dotyczące samego diakonatu zarówno w aspekcie historycznym, jak i teologicznym odnoszącym się do nauczania Kościoła, posługi i duchowości diakona, norm kanonicznych, aż po wyzwania i problemy współczesności, które domagają się aktualnej odpowiedzi.

Tym, co sprzyja popularyzowaniu tematyki diakonatu permanentnego, na pewno służą sympozja, konferencje, debaty i dyskusje panelowe, a także publikacje o różnej randze, fachowe materiały medialne czy broszury informacyjne, które mogłyby być dystrybuowane zarówno na spotkaniach dekanalnych, formacyjnych itp. dla księży, jak i wśród wiernych w parafiach⁵³.

Dobrą praktyką w tym względzie są również organizowane od 2014 roku rekolekcje dla diakonów stałych i ich rodzin, kandydatów do diakonatu stałego czy osób zainteresowanych diakonatem. Są one nie tylko czasem modlitwy i refleksji, lecz również stanowią doskonale miejsce i okazję na dyskusję, wymianę myśli oraz doświadczeń z posługiwania diakańskiego, a także dają możliwość bezpośredniego spotkania z diakonami stałymi, których w naszym kraju nie ma jeszcze zbyt wielu⁵⁴.

Popularyzowanie wiedzy o diakonacie możliwe jest również w mediach elektronicznych. Od 2001 roku działa w polskim Internecie serwis

⁵² Przykładem takiej właśnie działalności może być aktywność abp. G. Rysia. Zob. *Abp Rys i diakonacie stałym w archidiecezji łódzkiej*, tamże lub P. Kłys, *Abp Rys: diakonat stały jest symfonią w Kościele*, <https://www.youtube.com/watch?v=UIOKaL2MERs> (dostęp 08.05.2020).

⁵³ Przykładem takiego informatora dla proboszczów może być materiał udostępniany przez Ośrodek Formacji Diakonów Stałych Archidiecezji Katowickiej, zob. *Informacje o przygotowaniu do diakonatu stałego w archidiecezji katowickiej*, <http://diakonat.katowice.pl/assets/files/Formacja%20do%20diakonatu%20stałego%20w%20archidiecezji%20katowickiej%20-%20informacje.pdf> (dostęp 08.05.2020).

⁵⁴ Zob. W. Rozynkowski, *Diakonat stały w Kościele w Polsce – zarys historyczny*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce*, [t. 1] *Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 80–81.

informacyjny Diakonat.pl, w którym znajdują się informacje dotyczące instytucji diakonatu. Jest to pierwsza polska strona w całości poświęcona tematyce diakonatu. Pragnieniem twórcy tej strony jest wieloaspektowe przedstawienie diakonatu, dlatego znajdują się tu informacje dotyczące:

- wykształcenia się tego stopnia posługiwania w Kościele,
- jego historii w ciągu wieków,
- kształtowania się form tej służby i hierarchii w Kościołach chrześcijańskich,
- żeńskiej formy diakonii we wspólnocie.

Strona ta zawiera także informacje o instytucji diakonatu stałego, odnowionego w Kościele katolickim po Soborze Watykańskim II. Informacjom tym towarzyszy stały element, tj. nauczanie kościelne. Wśród materiałów tego portalu zawierających dokumenty Kościoła katolickiego odnaleźć można również fragmenty ksiąg liturgicznych dotyczące służby diakonów podczas celebrowanych sakramentów, obrzędów i nabożeństw, a przede wszystkim bieżące informacje o diakonacie stałym w Polsce i doniesienia na ten temat ze świata⁵⁵.

W ostatnim czasie materiały i informacje z tego serwisu umieszczane są również na fanpage'u facebookowym⁵⁶, jak również w krótkich wiadomościach na Twitterze⁵⁷.

Na uwagę zasługują również strony internetowe prowadzone przez ośrodki formacji diakonów stałych w Katowicach i Opolu, na których osoby zainteresowane diakonatem mogą uzyskać informacje na ten temat, przeczytać o warunkach zgłoszeń do diakonatu, przebiegu formacji, jak i różnych wydarzeniach. Można tam też odnaleźć ważniejsze dokumenty Kościoła odnoszące się do diakonatu stałego⁵⁸.

W tym obszarze brakuje, jak się wydaje, internetowego kanału tematycznego z materiałami wideo poświęconymi diakonatowi.

⁵⁵ Zob. D. Chmielewski, *Diakonaty stałe w przestrzeni polskojęzycznego Internetu. Refleksje pastoralne*, Ateneum Kapłańskie, t. 172: 2019, z. 2(660), s. 254–270.

⁵⁶ Zob. <https://www.facebook.com/diakonatpl-103149893499324> (dostęp 08.05.2020).

⁵⁷ Zob. https://twitter.com/Diakonat_PL (dostęp 08.05.2020).

⁵⁸ Zob. strona OFDSAK w Katowicach – <http://diakonaty.katowice.pl/index.html> (dostęp 08.05.2020) oraz strona ośrodka formacji w Opolu – <http://diakonaty.staly.opole.pl/> (dostęp 08.05.2020).

5.4. Badania nad diakonatem

Aby dawać rzeczową i rzetelną odpowiedź na współczesne wyzwania, wobec których stają diakoni stali, jak i wobec których stawiana jest idea diakonatu permanentnego, niezbędne staje się podejmowanie badań nad diakonatem, uwspółcześioną myślą teologiczną poświęconą diakonatu, nad duchowością diakonatu oraz pastoralnymi i życiowymi wyzwaniami diakonów stałych, w szczególności tych, którzy posługują w Polsce.

Na gruncie polskim powstało już kilkadziesiąt prac magisterskich, licencjackich i doktorskich poświęconych różnym aspektom diakonatu⁵⁹. Są to jednak opracowania, które powstały na potrzeby akademickie i w tym kręgu pozostały zamknięte. Warto jednak zastanowić się w najbliższej przyszłości, czy ośrodki formacji diakonów stałych (OFDS) nie mogłyby sprawować pewnej formy mecenatu nad takimi wysiłkami badawczymi. Łatwiej też byłoby korzystać z ustaleń takich badań, weryfikować je lub inspirować nowe kierunki badań i poszukiwań.

W ciągu ponad 50-letniego okresu rozwoju diakonatu permanentnego prowadzono już rozliczne badania nad diakonami stałymi w krajach, gdzie zostali oni ustanowieni (badania krajowe), jak i badania międzynarodowe obejmujące znaczniejsze populacje diakonów w większej liczbie krajów⁶⁰. Podejmowane prace badawcze wskazywały na zaangażowanie i misję podejmowaną przez diakonów, aspekty wykonywanej pracy i posługi, a także poziom obciążenia obowiązkami rodzinnymi, zawodnymi i duszpasterskimi. Poszukiwania dotyczyły również tych obszarów, które stanowią przestrzeń trudności w realizacji zadań stanu i powołania diaakońskiego. Realizowane badania służą więc określeniu poziomu i rodzaju wsparcia, którego można i winno udzielać się diakonom, ich rodzinom;

⁵⁹ Zob. D. Chmielewski, *Prace magisterskie, licencjackie, doktoranckie*, <http://www.diakonat.szczecin.opoka.org.pl/Prace.htm> (dostęp 11.05.2020).

⁶⁰ Por. M. Marczewski, *Diakonat*, Lublin 2000, s. 88; M. Marczewski, *Omówienia i recenzje*, *Diakon*, t. 4: 2007, s. 165–178; K. Kießling, *PRO DIAKONIA w obszarze niemieckojęzycznym – projekt badawczy*, *Diakon*, t. 12–13: 2015–2016, s. 65–68; R. Błaszczuk, *Diakoni stali w zgromadzeniu salezjańskim*, *Diakon*, t. 12–13: 2015–2016, s. 65–68; E. Sakowicz, *Diakonat stały – doświadczenie Kościoła współczesnego (na przykładzie Stanów Zjednoczonych)*, *Ateneum Kapłańskie*, t. 172: 2019, z. 2(660), s. 214–222; D. Chmielewski, *Być ojcem i diakonem – spojrzenie pastoralne*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce*, [t. 1] *Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozyńkowski, Pelplin 2019, s. 171–180; M. Marczewski, *Diakonat stały. Historia – teologia – duchowość*, Lublin 2019, s. 238.

modelowaniu programów formacyjnych, a więc odpowiedniemu przygotowaniu zarówno kandydatów, jak i ustalaniu programów formacji permanentnej już wyświęconych; a także rozwiązywaniu konkretnych problemów duszpasterskich.

Dociekaniem naukowym można również objąć hagiografie kilku setek diakonów. Pogłębione i krytyczne studium ich życia może pomóc odkryć charakterystyczne cechy charyzmatu służby, może wzbogacić duchowość diakonów zarówno stałych, jak i przejściowych, może wreszcie rozbudzić pragnienie świętości właśnie na tej drodze służby. Wśród świętych i błogosławionych, diakonów i diakonis, znaleźć możemy tych, którzy w heroiczny sposób oddali się służbie ubogim i potrzebującym, którzy z zapałem przepowiadali słowo Boże, nauczali, ewangelizowali, bądź tworzyli wielkie dzieła teologiczne, nie brak też tych, którzy prostym życiem, życiem modlitwy i pokuty, czy wreszcie męczeńską, okrutną śmiercią zdobyli wieczny wieniec chwały, upodabniając się do Chrystusa Sługi. Rzeczywiście zdecydowana większość z nich to męczennicy, ale znaleźć możemy też diakonów pustelników i mnichów, żyjących w małżeństwie, pisarzy, pieśniarzy, tych, którzy przyjęli święcenia diakonatu na drodze do kapłaństwa i wielu innych, którzy do końca swych dni pozostali wierni Chrystusowi i nie opuścili tych, którym służyli⁶¹.

5.5. Rola diakonów stałych i OFDS

Nieocenioną rolę w zakresie systematycznej i wiarygodnej wiedzy o diakonacie spełniać mogą ośrodki formacji diakonów stały. To w OFDS właśnie kandydaci do diakonatu uczestniczą w formacji ludzkiej, duchowej, intelektualnej, pastoralnej oraz w formacji w aspekcie życia rodzinnego. Dobrze dobrani, uformowani, wykształceni wykładowcy i formatorzy tych ośrodków mogą przygotować zarówno kandydatów do diakonatu, jak i wyświęconych już diakonów w trakcie formacji stałej do dawania odpowiedzi na wyzwania współczesności. Wykładowcy i formatorzy mogą również dobrze i rzeczowo odpowiadać na potrzeby czasu, podnoszoną problematykę związaną z teologią diakonatu, życiem oraz posługą diakonów stałych w świecie i w Kościele. Służyć temu dziełu mogłyby

⁶¹ Zob. R. Kurek, *Leksykon świętych i sławnych diakonów*, Kraków 2013 oraz L. Bortolini, B. Cutellè, L. Del Negro, S. Passaggio, *Diaconi beati e santi dalle origini ai giorni nostri*, Torino 2017.

prowadzone przez nich otwarte zajęcia, wykłady, prelekcje, a także publikowane naukowe i popularyzatorskie opracowania. Niestety, taka rola, takie zadania nie zostały wyznaczone OFDS – przynajmniej na razie – w ramach „Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce”⁶².

Również sama posługa i działania diakonów stałych, których liczba choć w wolnym tempie, to jednak sukcesywnie przyrasta, może być niezastąpionym źródłem informacji i przykładu na to, jak wygląda i czym jest charyzmat służby i powołanie diakańskie. W myśl maksymy „słowa pouczają, a przykłady pociągają” świadectwo i obecność diakonów stałych będzie też najlepszą odpowiedzią na stawiane im pytania o ich posługę i zadania.

Potrzebny jest też udział samych diakonów stałych w dyskusjach toczących się wokół diakonatu stałego i święceń w miarę oczywiście indywidualnych ich predyspozycji, przygotowania czy dostępności. Nie mogą jednak sami diakoni stali uchylać się od wypowiedzi na wygłaszane błędne tezy o diakonacie lub zniekształcanie przekazu o tym, czym jest powołanie do diakonatu.

Można ograniczyć się do stwierdzeń „wystarczy nam przecież to, co jest, niepotrzebny jest ani pół-ksiądz, ani duży ministrant, ani niespełniony w małżeństwie mężczyzna, który chciałby mieć jedno i drugie, jakiś facet ze świata, który nie ma świętych, konsekrowanych dłoni, a dotyka rzeczy świętych”. Można też spróbować zmieniać spojrzenie na Kościół i charyzmaty, których źródło bije w Bogu. Warto uczyć się Kościoła i nie poprzestawać na infantylnym rozumieniu wiary lub uprzedzeniach.

Papież Franciszek przestrzega nas też przed błędami huraoptymizmu, kiedy na zakończenie sesji plenarnej Dykasterii ds. Świeckich, Rodziny i Życia w listopadzie 2019 roku w spontanicznych wypowiedziach ostrzegł przed klerikalizacją świeckich. Przyznał, że w jego poprzedniej diecezji często się zdarzało, że kiedy pojawiał się jakiś zaangażowany świecki, to od raz chciano go wyświęcać na diakona. Zdaniem Franciszka zjawisko klerikalizacji dotyka też samych diakonów stałych:

⁶² Zob. Uchwała nr 19/369/2015 Konferencji Episkopatu Polski z dn. 9 czerwca 2015 r. w sprawie dokumentu *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Akta Konferencji Episkopatu Polski, nr 27: 2015, s. 66–84.

Kiedy zostają diakonami, zamiast być stróżami służby w diecezji, od razu patrzą w stronę ołtarza i kończą jako „wybrakowani” kapłani, „wół-kapłani”. Ja radzę biskupom: odsuńcie diakonów od ołtarza, niech idą służyć. Są stróżami służby, a nie ministrantami pierwszej kategorii czy kapłanami drugiej klasy⁶³.

Diakonat stały w Polsce nie jest wolny od tego typu wpływów i tendencji. Diakonom (stałym) grozi erozja powołania i misji poprzez ich klerykalizację. Mogą jej – ze szkoda – ulegać zarówno świeccy, jak i duchowni (a wśród nich diakoni). Przykłady podane przez papieża są również aktualne nad Wisłą, a ostrzeżenie warte jest rozpropagowania.

To wołanie Ojca Świętego, który przyjął imię po świętym Franciszku z Asyżu, diakonie, jest wołaniem o nowy obraz diakona, który nie jest tylko związany z ołtarzem, lecz przede wszystkim jego misją jest głoszenie Słowa i służba ubogim: „Dla mnie jest on człowiekiem ubóstwa i pokoju, człowiekiem, który kocha i chroni stworzenie. Jest to człowiek, z którego diakoni powinni czerpać natchnienie”⁶⁴. Częściej winien być widziany jako osoba, która rozdaje dary ołtarza, składając zaś u jego stóp to, czego doświadczył, zobaczył i usłyszał wśród potrzebujących. W Mediolanie w 2017 roku, papież Franciszek dał następującą odpowiedź na pytanie „Do wnoszenia jakiego wkładu jesteście powołani, jako diakoni stali, aby kształtować oblicze Kościoła błogosławionego, bezinteresownego i pokornego?” (postawione przez jednego z diakonów stałych):

Wy, diakoni, macie wiele do dania. Pomyślmy o wartości rozeznania. W łonie prezbiterium możecie być autorytatywnym głosem, ukazującym napięcie istniejące między obowiązkiem a chęciami, napięcia obecne w życiu rodzinnym, jak również jego błogosławieństwa. Musimy jednak uważać, aby nie postrzegać diakonów jako w połowie księży i w połowie świeckich. Nie są oni przecież ani jednymi, ani drugimi. Nie. Takie ich postrzeżenie szkodzi i nam, i im. Ten sposób

⁶³ Zob. K. Bronk, *Świeccy nie mogą być infantylni, zabiegajmy o ich dojrzałość*, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2019-11/papiez-franciszek-swieccy-dykasteria-infantylnosc-dojrzalosc.html> (dostęp 08.05.2020).

⁶⁴ Zob. ml (KAI), *Papież o diakonacie stałym: to integralny element posoborowej odnowy* (dostęp 08.05.2020).

ich postrzegania osłabia siłę charyzmatu właściwego diakonatowi w życiu Kościoła. A tym bardziej wizerunek diakona jako swego rodzaju pośrednika między wiernymi a duszpasterzami.

Diakonat jest szczególnym powołaniem, powołaniem rodzinnym, które odwołuje się do służby jako jednego z charakterystycznych darów ludu Bożego. Diakon jest, jeśli można tak powiedzieć, strażnikiem służby w Kościele, służby Słowu, służby Ołtarzowi, służby Ubogim. A jego misja, jego siła i jego wkład na tym polegają: na przypominaniu nam wszystkim, że wiara w swych różnych przejawach – liturgii wspólnotowej, modlitwy osobistej, różnych form miłosierdzia – i w swych różnych stanach życia – świeckiego, kapłańskiego, rodzinnego – ma zasadniczy wymiar służby, służby Bogu i braciom. I jakże wiele można zdziałać na tej drodze w tym znaczeniu!

Na tym polega wartość charyzmatów w Kościele, które są przypomnieniem i darem, aby pomagać całemu ludowi Bożemu, aby nie stracił on perspektywy i bogactw działania Bożego. Nie jesteście pół-księżmi i pół-świeckimi – oznaczałoby to „funkcjonalizację” diakonatu – jesteście sakramentem służby Bogu i braciom. Jest to powołanie, które – jak wiele innych powołań – nie jest tylko indywidualne, ale przeżywa się je w łonie rodziny i z rodzinami; w łonie ludu Bożego i z ludem Bożym.

Podsumowując:

- Nie ma służby ołtarza ani liturgii, która nie otwiera się na służbę ubogim i nie ma służby ubogim, która nie prowadzi do liturgii;
- Nie ma powołania kościelnego, które nie jest rodzinne.

Pomaga nam to docenić diakonat jako powołanie kościelne.

I wreszcie – wydaje się, że dziś wszystko powinno „nam służyć”, jak gdyby wszystko mogło mieć na celu jednostkę: modlitwa „jest mi potrzebna”, wspólnota „jest mi potrzebna”, miłość „jest mi potrzebna”. Jesteście darem, którym obdarza nas Duch Święty, abyśmy zobaczyli, że słuszna droga prowadzi w przeciwnym kierunku: w modlitwie służę, we wspólnocie służę, swą solidarnością służę Bogu i bliźniemu⁶⁵.

⁶⁵ Zob. ekai_admin (KAI), *Franciszek przestrzega przed uniformizmem i relatywizmem*, <https://ekai.pl/franciszek-przestrzega-przed-uniformizmem-i-relatywizmem-2/> (dostęp 08.05.2020).

Zapewne z tego powodu papież Franciszek, który na maj 2020 roku wybrał intencję modlitewną za diakonów, stwierdził:

Módlmy się, aby diakoni, wierni służbie słowa oraz ubogim, stanowili życiodajny znak dla całego Kościoła. [Dodał również] Diakoni nie są drugą kategorią kapłanów. Stanowią część duchowieństwa i żyją swoim powołaniem w rodzinie i z rodziną. Są oddani służbie ubogim, którzy noszą w sobie oblicze Chrystusa cierpiącego. Są strażnikami służby w Kościele⁶⁶.

Nie można za ojcem kłamstwa powtarzać „Nie będę służyć!”, potrzebni nam są diakoni – posłani, aby służyć, którzy będą znakiem służby w Kościele i w świecie, którzy kochają służbę, którzy powtarzają „Chcę służyć! Oto ja, pošlij mnie!”

---

⁶⁶ Zob. *Za diakonów – Papieskie Video – Maj 2020*, <https://www.youtube.com/watch?v=Wdtyhjij084> (dostęp 08.05.2020).